

CO₂-PRESTATIELADDER®

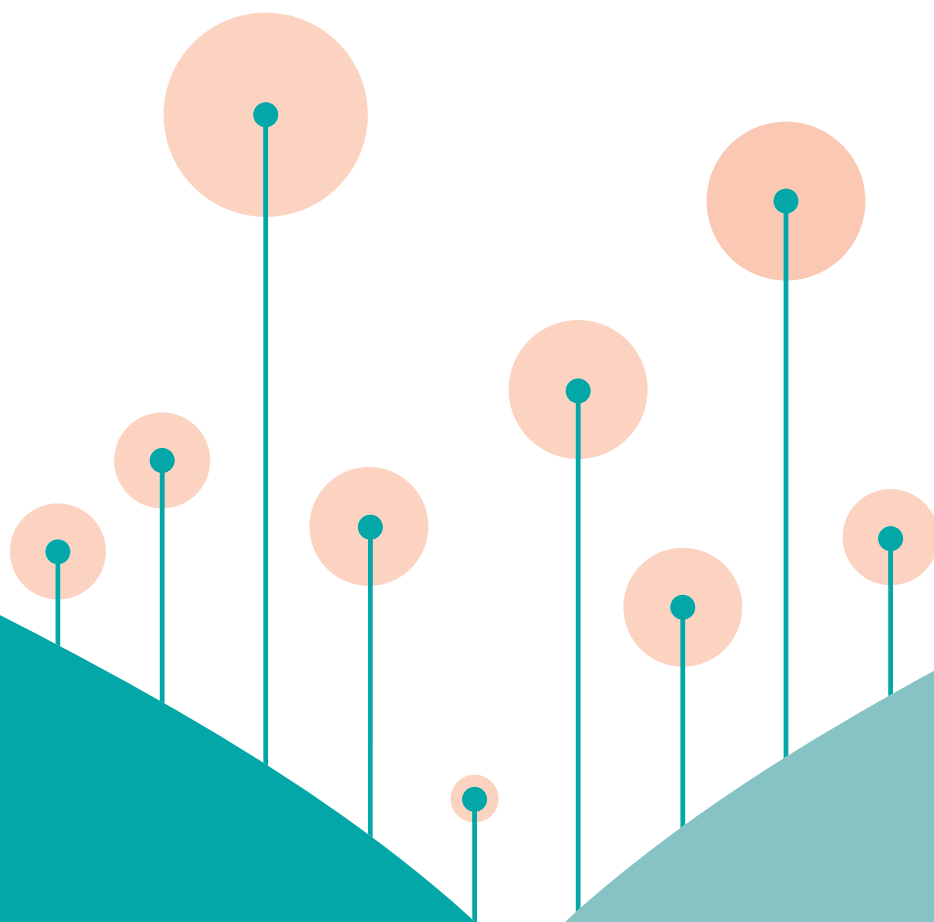
Samen zorgen voor minder CO₂

RAPPORT

MAATREGELLIJST

2017

APRIL 2018

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
1	
De Maatregellijst	4
1.1 Wat is de Maatregellijst?	4
1.2 Werking van de Maatregellijst	5
2	
De Maatregellijst 2017 in cijfers	7
2.1 Resultaten Maatregellijst 2017	8
2.1.1 Kantoren	9
2.1.2 Personenmobiliteit	10
2.1.3 Materieel	11
2.1.4 Logistiek en transport	12
2.1.5 Onderaannemers en leveranciers	13
2.1.6 Bouwplaats	14
2.1.7 Scope 3	15
2.1.8 Advies	16
2.1.9 Bedrijfsruimten	17
2.1.10 Materiaalgebruik	18
2.1.11 Afval	19
2.1.12 Waterbouw schepen	20
2.1.13 ICT	21
2.2 Meest genomen maatregelen en sterkste groeiers	22
2.3 Algemene wijzigingen in de Maatregellijst 2018	24
3	
Bevindingen Maatregellijst 2017	25
4	
Toegevoegde waarde van de Maatregellijst	26
Colofon	29

INLEIDING

Dit is de tweede jaarrapportage over het gebruik van de Maatregellijst van de CO₂-Prestatieladder. Door het invullen van de Maatregellijst geven bedrijven aan welke CO₂-reductiemaatregelen zij nemen als onderdeel van hun certificering in het kader van de CO₂-Prestatieladder.

Hoofdstuk 1 gaat in op de functie en de werking van de Maatregellijst, hoofdstuk 2 geeft het gebruik van de Maatregellijst in cijfers weer en geeft per activiteit inzicht in meest genomen maatregelen, in maatregelen die meer aandacht zouden kunnen krijgen, en in de veranderingen ten opzichte van 2016. Ook wordt een doorkijk gegeven naar de aanpassingen aan de lijst voor 2018. Hoofdstuk 3 geeft enkele conclusies over de ontwikkeling van het gebruik van de Maatregellijst en hoofdstuk 4 gaat in op de relatie van de Maatregellijst in het kader van de CO₂-Prestatieladder ten opzichte van enkele andere instrumenten die de overheid inzet om energiegebruik en CO₂-emissies van bedrijven te reduceren.

1 DE MAATREGELLIJST

1.1 Wat is de Maatregellijst?

Als onderdeel van certificering volgens de CO₂-Prestatieladder stellen bedrijven ambitieuze CO₂-reductiedoelstellingen vast en definiëren zij reductie-maatregelen (eis 3.B.1). Maar wat is ambitieus? Dat dient een organisatie vast te stellen ‘in vergelijking met sectorgenoten’.¹

Het niveau van implementatie is als volgt gedefinieerd:

- **Categorie A** of “Standaard”: Niveau van implementatie dat wordt beschouwd als de standaard. D.w.z. meer dan 50% van de bedrijven, voor wie de activiteit waarbinnen de maatregel valt relevant is, heeft deze maatregel geïmplementeerd.
- **Categorie B** of “Vooruitstrevend”: Niveau van implementatie dat wordt beschouwd als vooruitstrevend. D.w.z. 20% tot 50% van de bedrijven, voor wie de activiteit waarbinnen de maatregel valt relevant is, heeft deze maatregel geïmplementeerd.
- **Categorie C** of “Ambitieuze”: Niveau van implementatie dat wordt beschouwd als ambitieus. D.w.z. slechts een enkel bedrijf, voor wie de activiteit waarbinnen de maatregel valt relevant is, heeft deze maatregel geïmplementeerd.

Jaarlijks geven de organisaties die deelnemen aan de CO₂-Prestatieladder in een digitaal systeem aan welke maatregelen zij hebben genomen, of van plan zijn door te voeren. Daarmee ontstaat een (geanonimiseerd) overzicht van reductiemaatregelen die door al deze organisaties genomen worden dat weer wordt gebruikt om de lijst voor het volgende jaar te actualiseren. Door middel van de lijst kunnen bedrijven zich vergelijken met sectorgenoten met vergelijkbare bedrijfsactiviteiten. Voor organisaties die beginnen met de CO₂-Prestatieladder, kan de lijst ook ideeën opleveren voor mogelijk te nemen maatregelen.

¹ In dit artikel worden niet overal de formele termen gebruikt omwille van de leesbaarheid; zie het ‘Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0’ voor exacte definities en termen.

ACHTERGROND

Met de toename van het aantal gecertificeerde organisaties nam de behoefte toe aan een hulpmiddel dat zicht geeft op de inzet van andere organisaties in de sector, om daar de eigen maatregelen en doelstellingen aan te kunnen spiegelen. De Maatregellijst biedt dit hulpmiddel.

De eerste versie van de lijst is in 2015 samengesteld op basis van een analyse van een groot aantal reductieplannen die organisaties hebben opgesteld in het kader van de CO₂-Prestatieladder, gevolgd door afstemming met brancheorganisaties en bedrijven. Het is een weerslag van maatregelen die bedrijven zelf daadwerkelijk in de praktijk toepassen. Om de lijst hanteerbaar te houden zijn de maatregelen generiek geformuleerd. Vanaf 2016 is het voor alle deelnemers aan de CO₂-Prestatieladder (niveau 3 en hoger) verplicht om de Maatregellijst in te vullen. 2017 is het tweede jaar waarin de Maatregellijst door de deelnemende organisaties (bedrijven, maar in toenemende mate ook overheden en andere organisaties) is ingevuld. In deze rapportage gebruiken we de term organisaties, omdat naast bedrijven ook overheden en andere organisaties op de Ladder gecertificeerd zijn en dus de Maatregellijst invullen.

1.2 Werking van de Maatregellijst

De Maatregellijst bestaat uit een aantal CO₂-reductiemaatregelen, verdeeld over verschillende bedrijfsactiviteiten. Per maatregel zijn niveaus van implementatie aangegeven: A, B of C (zie kader).

Een organisatie hoeft alléén de maatregelen in te vullen voor de activiteiten waarvan de organisatie zelf bepaalt dat deze voor deze organisatie relevant zijn. Niet alle activiteiten zijn voor een organisatie relevant, bijvoorbeeld omdat een organisatie een bepaalde activiteit niet in huis heeft. Ook kan een organisatie ervoor kiezen in sommige activiteiten niet actief te sturen op CO₂-reductie, bijvoorbeeld omdat de omvang van de emissies van die activiteit relatief klein is in vergelijking met andere emissies van de organisatie. In de terminologie van de CO₂-Prestatieladder noemen we dat 'niet materieel'.

“Ik vind de relatie/toelichting met (NL- en EU-)wetgeving nuttig. Bijv. bij personenmobiliteit staat een EU doelstelling met betrekking tot CO-uitstoot gr/km”

— gecertificeerde organisatie

“De Maatregellijst is door de auditors op relevante punten doorgenomen om de ambitie vast te stellen qua maatregelen die we toepassen. Dit is in lijn met de intentie van de maatregellijst”

— gecertificeerde organisatie

Natuurlijk staan niet alle denkbare maatregelen in de lijst, daarmee zou de lijst te lang worden. Een organisatie kan daarom ook eigen maatregelen toevoegen. Bij de jaarlijkse audit voor de Ladder door een onafhankelijke Certificerende Instelling (CI) dient de door de organisatie ingevulde lijst als onderbouwing van haar relatieve positie van de reductieambities en -plannen, in vergelijking met die van sectorgenoten. De Maatregellijst biedt de CI een handvat om te toetsen of de organisatie ambitieus is qua reductiedoelstelling, in relatie tot sectorgenoten, en continu werk maakt van CO₂-reductie. Bij het invullen van de Maatregellijst wordt organisaties ook gevraagd om per jaar de ‘globale maat’ in te vullen: totaalgegevens van omzet, aantal mensen in dienst (fte’s) en CO₂-uitstoot.

Het gebruik van de ‘globale maat’ is primair bedoeld om individuele organisaties zelf inzicht te geven in het verloop van de eigen emissies in de tijd, gerelateerd aan algemene bedrijfsgegevens. De ingevulde gegevens worden anoniem verwerkt en kunnen niet gebruikt worden om individuele organisaties met elkaar te vergelijken. Daarvoor zijn er te veel bedrijfsspecifieke omstandigheden die een dergelijke vergelijking kunnen beïnvloeden.

ANONIMITEIT

De gegevens die de organisaties invullen in de Maatregellijst worden opgeslagen in een online database. Alleen de organisatie zelf kan een uitdraai maken van de eigen gegevens, ter controle en om deze te kunnen bespreken met de CI. SKAO heeft alleen toegang tot geanonimiseerde gegevens ten behoeve van de jaarlijkse actualisatie van de lijst en voor bijvoorbeeld deze rapportage. SKAO heeft geen inzicht in de specifieke maatregelen die een organisatie heeft ingevuld. Ook de CI of andere bedrijven hebben geen toegang tot de gegevens in de database.

JAARLIJKSE UPDATE

Jaarlijks vindt een update plaats van de Maatregellijst, aan de hand van de geanonimiseerde gegevens. Naarmate het percentage organisaties, dat een specifieke maatregel op niveau A (‘standaard’), B (‘voortuitstrevend’) of C (‘ambitieuw’) doorvoert toeneemt, verschuift het niveau van implementatie (‘ambitieuw’ wordt ‘voortuitstrevend’, ‘voortuitstrevend’ wordt ‘standaard’) en wordt daardoor aangescherpt. Ook kunnen formuleringen worden aangepast en kunnen maatregelen worden toegevoegd of afgevoerd, bijvoorbeeld op basis van de maatregelen die bedrijven zelf toevoegen of op basis van gesprekken met sectorvertegenwoordigers of deskundigen. Zo ontstaat een zelflerend systeem dat continu meegroeit met de mate waarin bedrijven bepaalde maatregelen toepassen en dat ruimte biedt voor nieuwe maatregelen en innovaties: een praktische lijst voor en door organisaties.

Voor de actualisatie wordt jaarlijks een voorstel gemaakt. De nieuwe, geactualiseerde versie wordt vastgesteld door het [CCvD](#) (Centraal College van Deskundigen) van de CO₂-Prestatieladder.

Voor meer uitleg over de toepassing van de Maatregellijst, zie de [Maatregellijst-pagina](#) op de website van SKAO.

2 DE MAATREGELLIJST 2017 IN CIJFERS

In het kader van de CO₂-Prestatieladder bestaat een organisatie met dochterbedrijven uit een hoofdcertificaathouder met meerdere certificaathouders. De Maatregellijst wordt ingevuld door de hoofdcertificaathouder, ook namens de dochterorganisaties. De aantallen genoemd in deze rapportage betreffen dan ook de hoofdcertificaathouders. Het daadwerkelijke aantal organisaties dat gecertificeerd is op de CO₂-Prestatieladder ligt hiermee hoger, rond de 3.000.

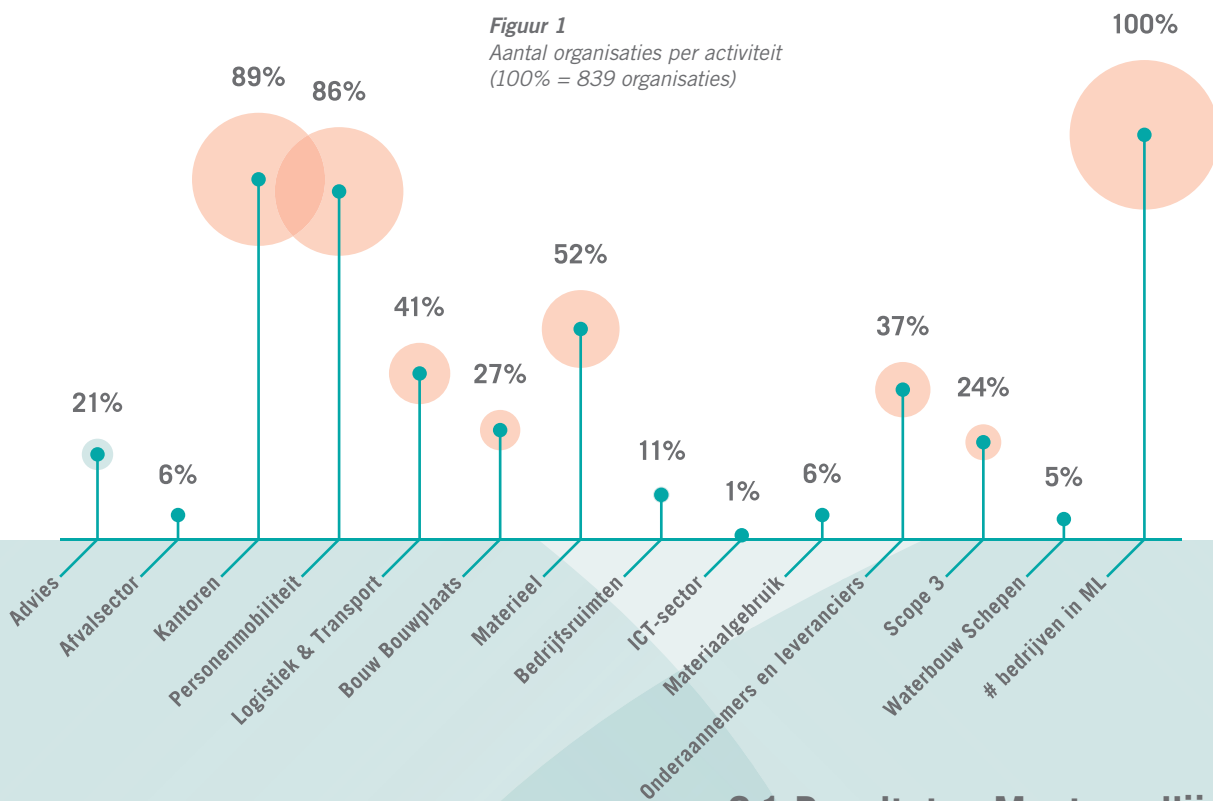
	2017		2016	
	<i>Totaal</i>	<i>gemiddelde per organisatie</i>	<i>Totaal</i>	<i>gemiddelde per organisatie</i>
Door hoeveel organisaties ingevuld?	839		722	
Maatregelen geïmplementeerd	11414	13,6	6773	9,4
Maatregelen gepland	4749	5,7	3259	4,5
Maatregelen NIEUW toegevoegd	603	0,7	850	1,2

Geïmplementeerde maatregelen zijn maatregelen die een organisatie daadwerkelijk heeft doorgevoerd op het moment van invullen. Veel maatregelen zijn niet een eenmalige actie maar betreffen een beleidsmaatregel die dus blijft voortduren.

Geplande maatregelen zijn maatregelen die een organisatie vanaf een bepaalde datum in de toekomst door wil voeren.

Nieuw toegevoegde maatregelen zijn maatregelen (gepland of geïmplementeerd) die een organisatie zelf heeft toegevoegd, bijvoorbeeld omdat het een maatregel is die bedrijfsspecifiek is, of omdat de maatregel (nog) niet op de Maatregellijst voorkomt. Als een soortgelijke maatregel door meerdere organisaties als nieuwe maatregel wordt toegevoegd kan dit aanleiding zijn om bij de jaarlijkse update de Maatregellijst met deze maatregel uit te breiden.

Figuur 1
Aantal organisaties per activiteit
(100% = 839 organisaties)

AANTAL ORGANISATIES PER ACTIVITEIT

De Maatregellijst is gestructureerd in verschillende 'activiteiten'. Organisaties kiezen zelf de maatregelen in de lijst die betrekking hebben op de activiteiten die voor hen materieel zijn. Per activiteit wordt in figuur 1 het aantal organisaties gegeven dat één of meer maatregelen binnen die activiteit heeft gepland of geïmplementeerd.

Kantoren en personenmobiliteit komen bij vrijwel alle bedrijven voor, vandaar dat de meeste organisaties maatregelen binnen deze activiteiten opvoeren. De reden dat sommige organisaties hier geen maatregelen hebben gemeld kan erin liggen dat voor de betreffende organisaties dit geen materiële emissie betreft. Deze maatregelen werken vooral door in de interne bedrijfsvoering van organisaties.

Andere activiteiten zijn vooral relevant voor de uitvoering van projecten. Het aantal organisaties voor wie deze activiteiten relevant zijn loopt uiteen, vanwege de verschillen tussen de organisaties.

Ten opzichte van 2016 is het aantal organisaties dat de Maatregellijst invult met 16% gegroeid, dit komt grotendeels door de groei in het aantal gecertificeerde organisaties. Opvallend zijn de aantallen organisaties die maatregelen opnemen in de activiteiten 'Logistiek & Transport' (toename 45%) en 'Materieel' (toename 47%), die zijn sterk gegroeid ten opzichte van 2016. Dit zijn juist activiteiten die relevant zijn voor de uitvoering van projecten bij klanten.

2.1 Resultaten Maatregellijst 2017

Per activiteit worden in de volgende paragrafen steeds de volgende aspecten weergegeven:

- **het aantal organisaties** dat maatregelen binnen deze activiteit heeft genomen;
- **de meest genomen maatregelen** binnen deze activiteit;
- **de belangrijkste veranderingen** in 2017 ten opzichte van 2016 in de gerapporteerde aantallen;
- **aandachtspunten** voor verdere implementatie van maatregelen, zoals bijvoorbeeld ontwikkelingen met betrekking tot wetgeving of suggesties welke maatregelen meer aandacht zouden kunnen krijgen;
- **nieuw in de nieuwe Maatregellijst 2018**. Dit betreft het resultaat van de laatste update van de lijst: de belangrijkste wijzigingen in de nieuwe Maatregellijst die in januari 2018 is gepubliceerd.

Om te bepalen welke maatregelen het meest genomen worden kijken we naar het percentage² organisaties dat een maatregel op niveau A ('standaard') heeft genomen. Ook geven we het percentage bedrijven dat deze maatregel op niveau B ('vooruitstrevend'), of C ('ambitieuus') heeft geïmplementeerd.

² Het percentage is gerelateerd aan het aantal organisaties dat maatregelen binnen deze activiteit heeft opgevoerd. Altijd geldt dat implementatie op niveau B ('vooruitstrevend') inhoudt dat niveau A ('standaard') ook is ingevoerd. (Bij niveau C zijn ook niveau A en B ingevoerd)

2.1.1 KANTOREN

Deze activiteit is door **748** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

Het percentage organisaties dat de maatregelen energiemangement en inkoop groene stroom heeft doorgevoerd is 10% gestegen in vergelijking met 2016. Bij 219 organisaties (29%) draaien de kantoren nu genoeg volledig op groene stroom.

Aandachtspunten

- Vanaf 2023 geldt een wettelijke verplichting voor kantoorgebouwen (groter dan 100 m²) om minimaal Energielabel C te hebben. De eerste stap om hieraan te voldoen is het inzichtelijk maken van het Energielabel. Via de maatregel 'Verbeteren Energielabel' geeft 36% van de organisaties aan momenteel inzicht te hebben in het van hun kantoren. Veel organisaties zullen deze stap dus nog moeten nemen.
- Eén maatregel op de lijst voor kantoren verwijst naar de 'Erkende Maatregelen voor kantoren' van de overheid. Dit is een lijst met (verplichte) maatregelen die geldt voor diensten met overwegend een kantoorfunctie, zoals overheidsorganisaties en zakelijke dienstverlening. De meeste organisaties die de Maatregellijst invullen zullen daar niet onder

vallen, maar de 'Erkende Maatregelen' kunnen zeker relevant zijn. 17% van de organisaties geeft aan dat ze voldoen aan deze 'Erkende Maatregelen voor kantoren'.

- 45% van de organisaties (binnen deze activiteit) koopt geen groene stroom. Dit is een eenvoudige en goedkope maatregel, die bedrijven eenvoudig kunnen doorvoeren. Let op dat volgens de CO₂-Prestatieladder alleen groene stroom met Nederlandse GVO's als groen bestempeld mag worden.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- De maatregel 'Verbeteren Energielabel' is aangepast aan de voorgenomen overheidsverplichting dat Energielabel C vanaf 2023 verplicht zal zijn voor alle kantoren, groter dan 100 m².
- De maatregel 'Ergiemangement' is strenger geworden, niveau B is het nieuwe 'standaard' niveau (A) geworden.
- 2 maatregelen die onder de activiteit ICT vielen zijn verplaatst naar 'kantoren'. Dit betreft aanschaf van zuinigere ICT apparaten en gebruik van cloud-diensten. Dit zijn geen specifieke ICT activiteiten, vrijwel elk kantoor maakt tegenwoordig gebruik van ICT apparatuur en cloud-diensten.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Ergiemangement			
Niveau A	606	81%	Jaarlijkse analyse van energierekeningen
Niveau B	95	13%	Meer dan 50% van het opp. heeft gebouwbeheersysteem
Niveau C	55	7%	Meer dan 80% van het opp. heeft gebouwbeheersysteem
Inkoop groene stroom en/of Nederlandse Garanties van Oorsprong (kantoren)			
Niveau A	411	55%	Tenminste 75% van de ingekochte stroom is groen
Niveau B	257	34%	Tenminste 90% van de ingekochte stroom is groen
Niveau C	219	29%	Tenminste 98% van de ingekochte stroom is groen
Optimalisatie klimaatinstallaties			
Niveau A	331	44%	Inregelen van klimaatinstallaties van nieuwe gebouwen
Niveau B	211	28%	Meer dan 50% van het opp. elke 5 jaar ingeregeld
Niveau C	82	11%	Meer dan 80% van het opp. heeft dynamische inregeling

2.1.2 PERSONENMOBILITEIT

Deze activiteit is door **722** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

Vooral de aandacht voor controle van de bandenspanning is toegenomen, dit was in 2016 nog 43% (2017: 55%). Ook aandacht voor het Nieuwe Rijden is toegenomen, dit was in 2016 55%, in 2017 62%.

Aandachtspunten

- Verbetering van de uitstoot van het wagenpark zou (nog) meer aandacht kunnen krijgen: het Nederlandse gemiddelde van nieuw verkochte auto's is sinds 2013 lager dan 110 g/km (volgens opgave fabrikant, gegevens afkomstig van CBS). Met de aanname dat een leaseauto elke 4 jaar vernieuwd wordt, hebben de leaseauto's van organisaties die alleen niveau A invullen een hogere uitstoot dan het Nederlandse gemiddelde.
- Gebruik van een persoonlijk mobiliteitsbudget, waardoor werknemers bewuster kunnen kiezen in hun mobiliteitsbehoefte wordt nog relatief weinig toegepast: 9% van deze bedrijven neemt maatregelen op dit gebied.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- In 2018 zijn 2 maatregelen toegevoegd met betrekking tot de uitstoot van voertuigen (busjes en personenauto's), op basis van praktijkgegevens over CO₂-emissies, in plaats van het gebruik van emissiefactoren volgens opgave van de fabrikant. De praktijkgegevens zijn afgeleid van de tankcard gegevens van leasemaatschappijen. Omdat praktijkgegevens en opgave van de fabrikant grote verschillen kunnen laten zien verdient het de voorkeur om beleid met betrekking tot het verlagen van emissies van voertuigen te baseren op praktijkgegevens.
- De berekeningswijze van emissiegegevens volgens opgave fabrikant is aangepast, zodat de berekening alleen de 'nieuwe' voertuigen betreft die in een bepaald jaar zijn aangeschaft of worden geleased en niet meer betrekking hebben op het gemiddelde van de gehele vloot van voertuigen.
- De maatregel 'controle bandenspanning' is aangepast. De maatregel betreft nu niet meer de eigen auto's van personeel. Bovendien is bij B en C is de controlefrequentie verhoogd, van jaarlijks naar elke 3 maanden.
- Er zijn 4 nieuwe maatregelen toegevoegd: gebruik bio-brandstoffen, gebruik energiezuinige banden, invoeren van een fietsenplan en het faciliteren van thuiswerken.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Het Nieuwe Rijden			
Niveau A	455	62%	toolbox ter beschikking aan alle chauffeurs
Niveau B	172	24%	chauffeurs van busjes heeft een cursus gevolgd
Niveau C	89	12%	90% van alle chauffeurs heeft een cursus gevolgd
Beleid aanschaf of lease van personenauto's			
Niveau A	410	57%	gemiddelde uitstoot wagenpark lager dan 150 g/km
Niveau B	273	38%	gemiddelde uitstoot wagenpark lager dan 110 g/km
Niveau C	89	12%	gemiddelde uitstoot wagenpark lager dan 95 g/km
Controle juiste bandenspanning leaseauto's			
Niveau A	395	55%	jaarlijkse controle bij 50% van de leaseauto's
Niveau B	260	36%	jaarlijkse controle bij 75% van de leaseauto's
Niveau C	108	15%	jaarlijkse controle bij 90% van de leaseauto's

2.1.3 MATERIEEL

Deze activiteit is door **438** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

Er is een grote toename van organisaties die maatregelen binnen de activiteit 'Materieel' rapporteren (in 2016 waren het 298 organisaties, nu 438, een toename van 47%). De maatregelen binnen deze activiteit hebben veelal direct impact op Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) projecten in uitvoering en kunnen onderdeel vormen van een dialoog tussen opdrachtnemer en opdrachtgever over CO₂-reductie in specifieke projecten. Het is een belangrijk signaal dat het aantal bedrijven dat maatregelen in deze activiteit opvoert sterk is gegroeid.

In 2017 is 'het nieuwe stallen' als maatregel aan de lijst toegevoegd, 21% van de organisaties passen dit reeds toe.

Aandachtspunten

- Brandstofgebruik door grondverzet is een van de belangrijkste emissiebronnen voor projecten in de GWW-sector. De Green Deal 'het nieuwe draaien' richt zich op deze emissies en zet in op 10% CO₂-reductie. Deelname aan een cursus 'het nieuwe draaien' en meer aandacht voor het materieel dat gebruikt wordt voor grondverzet, zoals de juiste bandenspanning, gebruik van start/stopsystemen en gebruik van een standkachel of -airco kan veel reductie opleveren.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- Bij de maatregel 'Onderhoud materieel volgens fabrieksvoorschriften' is niveau C toegevoegd om bedrijven uit te dagen materieel zo te optimaliseren dat er minder energie wordt verbruikt.
- Er zijn 2 nieuwe maatregelen toegevoegd: gebruik biobrandstoffen en inzet van elektrische heftrucks.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Onderhoud materieel volgens fabrieksvoorschriften			
Niveau A	266	61%	onderhoud tenminste 25% van het machinepark volgens fabrieksvoorschriften
Niveau B	95	22%	100% van de machines
Monitoring individuele mobiele werktuigen op brandstofgebruik en aantal draaiuren			
Niveau A	202	46%	monitoring bij tenminste 25% van het materieel
Niveau B	125	29%	monitoring bij tenminste 75% van het materieel
Niveau C	49	11%	monitoring bij tenminste 90% van het materieel
Aanschaf zuinigere machines			
Niveau A	197	45%	brandstofgebruik is overweging bij 50% van de aankopen
Niveau B	117	27%	brandstofgebruik is overweging bij 75% van de aankopen
Niveau C	41	9%	brandstofgebruik is overweging bij 90% van de aankopen

2.1.4 LOGISTIEK EN TRANSPORT

Deze activiteit is door **346** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

Er is een grote toename van organisaties die maatregelen binnen de activiteit 'Logistiek en Transport' rapporteren (in 2016 waren het 239 bedrijven, nu 346, een toename van 45%). Opvallend is de groei in aandacht voor de maatregel 'aanschaf zuinigere vrachtwagens' van 42% (2016) naar 55% (2017).

Aandachtspunten

- Onnodig stationair laten draaien van vrachtwagens levert verspilling van brandstof op. Toch worden er nog relatief weinig maatregelen genomen die zich

richten op het tegengaan van stationair draaien van motoren (gedragsmaatregelen, standkachel/stand-airco, start/stop systemen).

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- Er zijn 2 nieuwe maatregelen toegevoegd, over gebruik van biobrandstof en gebruik van energiezuinige banden.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Controle juiste bandenspanning vrachtauto's			
Niveau A	206	60%	Controle van de bandenspanning tenminste jaarlijks
Niveau B	119	34%	Controle van de bandenspanning elke 3 maanden
Aanschaf zuinigere vrachtwagens			
Niveau A	190	55%	Keuze vrachtwagen met lager brandstofgebruik
Niveau B	46	13%	Keuze vrachtwagens met 15% lager brandstofgebruik
Niveau C	17	5%	Keuze vrachtwagens met 30% lager brandstofgebruik
Stimuleren zuinig rijden door Het Nieuwe Rijden			
Niveau A	189	55%	25% van de chauffeurs op cursus geweest
Niveau B	126	36%	75% van de chauffeurs op cursus geweest
Niveau C	58	17%	90% van de chauffeurs op cursus geweest

2.1.5 ONDERAANNEMERS EN LEVERANCIERS

Deze activiteit is door **310** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

In 2017 is 'het Nieuwe Draaien' ook aan deze activiteit toegevoegd, 12% van de organisaties vragen ook aan onderaannemers hieraan deel te nemen.

Aandachtspunten

- Opvallend is dat 118 organisaties het hebben van een CO₂-bewust certificaat mee laten wegen in de selectie van onderaannemers. Naast de opdrachtgevers die het laddercertificaat in aanbestedingen gebruiken is er dus nog een tweede groep opdrachtgevers die het certificaat inzetten in projecten.

- Brandstofgebruik door grondverzet is een van de belangrijkste emissiebronnen voor projecten in de GWW-sector. De Green Deal 'het nieuwe draaien' richt zich op deze emissies en zet in op 10% CO₂-reductie. Om de doelstellingen van deze Green Deal te realiseren zal de gehele sector hieraan bij moeten dragen, waarbij ook de onderaannemers een belangrijke rol spelen.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- De maatregel 'selectie onderaannemers' is verplaatst van activiteit 'onderaannemers & leveranciers' naar 'organisatiebeleid algemeen' (dit is een nieuw toegevoegde activiteit sinds 2018).

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELN (VERKORT)
Selectie onderaannemers op reisafstand			
Niveau A	212	68%	reisafstand weegt mee bij selectie
Niveau B	14	5%	eis met betrekking tot reisafstand
Selectie onderaannemers op CO₂-bewust certificaat			
Niveau A	118	38%	certificaat weegt mee in selectie
Niveau B	10	3%	eis met betrekking tot certificaat
Cursus het Nieuwe Draaien			
Niveau A	38	12%	enkele chauffeurs/planners van onderaannemers hebben cursus gevolgd
Niveau B	19	6%	cursus is gevolgd door meer dan 25% van chauffeurs/planners
Niveau C	13	4%	cursus is gevolgd door tenminste 75% van chauffeurs/planners

2.1.6 BOUWPLAATS

Deze activiteit is door **227** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

Het aantal bedrijven dat gebruik van rijplaten meldt is met 10% toegenomen.

Aandachtspunten

- De maatregel 'eigen opwekking duurzame energie' (7%) wordt nog weinig doorgevoerd op de bouwplaats en zou meer aandacht kunnen krijgen, bijvoorbeeld door bouwketen van zonnecellen te voorzien.
- Met een relatief geringe inspanning kan bij veel bedrijven ook de inzet van groene stroom aanzienlijk worden verhoogd. Let op dat volgens de

CO₂-Prestatieladder alleen groene stroom met Nederlandse GVO's als groen bestempeld mag worden.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- De naam en beschrijving van de maatregel 'gebruik rijplaten' zijn aangepast ('tijdelijke verharding').

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
<i>Gebruik rijplaten</i>			
Niveau A	166	73%	gebruik waar mogelijk rijplaten
<i>Inkoop groene stroom</i>			
Niveau A	80	33%	gebruik groene stroom op de bouwplaats
Niveau B	57	25%	Groene stroom dekt tenminste 50% van het stroomgebruik
Niveau C	31	14%	Groene stroom dekt tenminste 75% van het stroomgebruik
<i>Energiebesparing bouwkeet</i>			
Niveau A	44	19%	5% voldoet aan eisen bouwbesluit 'tijdelijke gebouwen'
Niveau B	26	11%	20% voldoet aan eisen bouwbesluit 'tijdelijke gebouwen'
Niveau C	15	7%	100% voldoet aan eisen bouwbesluit 'tijdelijke gebouwen'

2.1.7 SCOPE 3

Deze activiteit is door **207** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

In 2017 is deze maatregel aangescherpt omdat veel organisaties het standaardniveau realiseerden, niveau B is nu 'standaard' geworden (niveau A).

Aandachtspunten

- Er is slechts één scope 3 maatregel gedefinieerd. Potentieel zijn hier nog veel maatregelen aan toe te voegen, maar maatregelen die door organisaties tot nu toe zelf zijn toegevoegd zijn vaak bedrijfsspecifiek en lastig generiek te maken.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- Deze maatregel was relatief eenvoudig te realiseren omdat een toelichting ontbrak. In de nieuwe maatregellijst is de maatregel beter gedefinieerd, is niveau B toegevoegd en C vernieuwd. In de toelichting wordt uitgelegd wat wordt bedoeld met extra CO₂-reducerende maatregelen: maatregelen in scope 3 die niet vallen binnen het maatregelpakket uit het plan van aanpak dat het bedrijf hanteert in het kader van de CO₂-Prestatieladder. Het gaat dus om extra maatregelen die genomen worden bovenop het bestaande plan van aanpak.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Ontwikkeling extra reducerende maatregelen			
Niveau A	164	81%	extra maatregelen op project
Niveau B	17	8%	reductie doelstelling per project

2.1.8 ADVIES

Deze activiteit is door **179** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

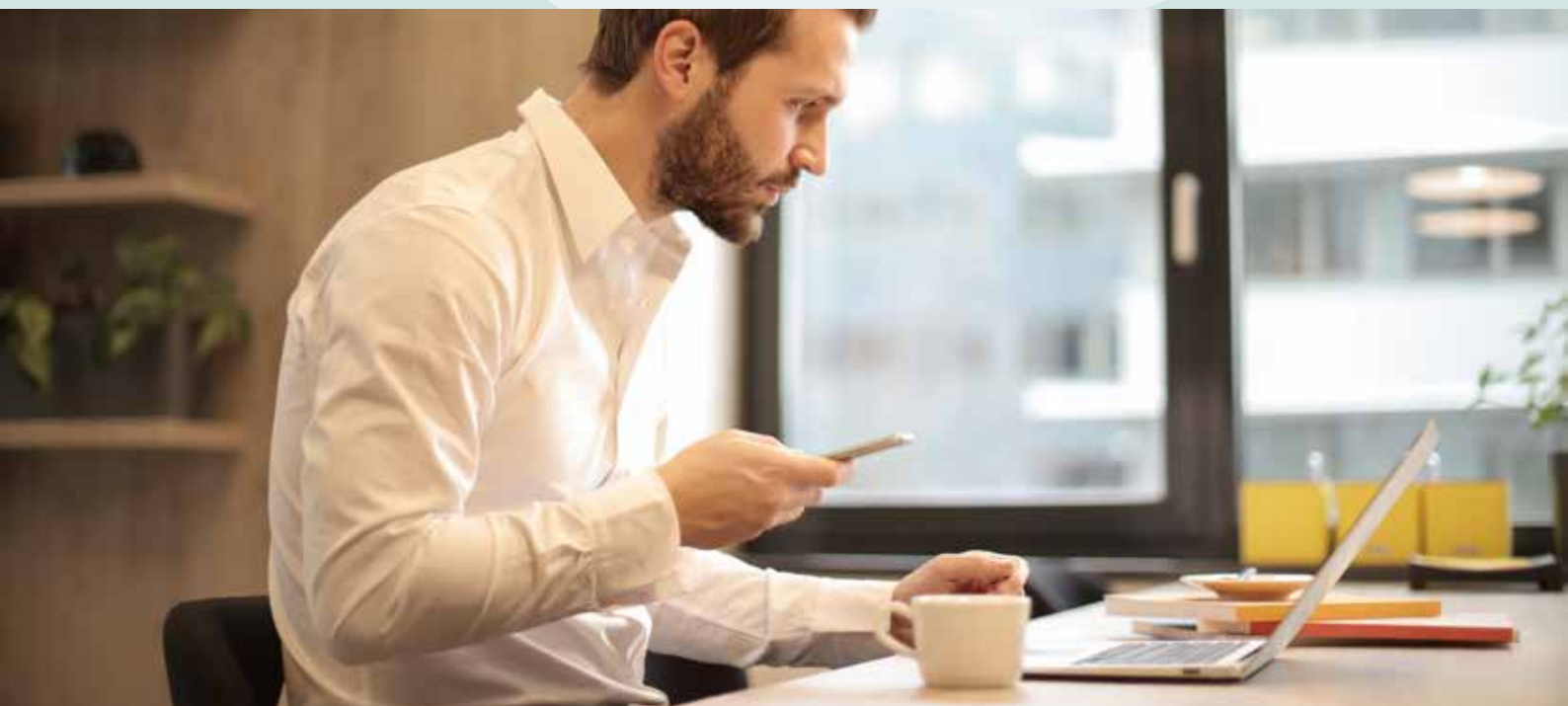
De maatregel met betrekking tot dialoog is sterk gegroeid en wordt nu door 55% van de adviesorganisaties toegepast (was 43% in 2016). Ook de maatregel 'CO₂-bewustzijn bij medewerkers' krijgt steeds meer aandacht en stijgt van 35% (2016) naar 47% (2017)

Aandachtspunten

De maatregel 'kennis en houding medewerkers m.b.t. CO₂-reductie in projecten' krijgt nog weinig aandacht. Dit betreft kennisoverdracht naar ontwerpers en projectleiders over CO₂-reductie.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- De maatregel 'dialoog met opdrachtgever' is uitgebreid met niveau C en de ondergrens voor het aangaan van een dialoog is verlaagd.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
<i>Dialoog m.b.t. CO₂-reductie met grote opdrachtgevers</i>			
Niveau A	98	55%	incidenteel CO ₂ -reductie te bespreken met grote opdrachtgevers
Niveau B	34	19%	vast agendapunt in periodiek overleg
<i>CO₂-bewustzijn bij medewerkers</i>			
Niveau A	85	47%	voor tenminste 20% van de nieuwe adviseurs bij het inwerken aantoonbaar aandacht voor CO ₂ -reductie
Niveau B	60	34%	voor tenminste 50% van de nieuwe adviseurs bij het inwerken aantoonbaar aandacht voor CO ₂ -reductie
Niveau C	5	3%	aandacht voor CO ₂ -reductie in functioneringsgesprekken.
<i>Aandacht voor CO₂-reductie in projecten NIET verkregen met gunningsvoordeel</i>			
Niveau A	65	36%	in tenminste 10% van ontwerp opdrachten
Niveau B	31	17%	in tenminste 50% van ontwerp opdrachten
Niveau C	19	11%	bij alle ontwerp opdrachten

2.1.9 BEDRIJFSRUIMTEN

Deze activiteit is door **94** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

De activiteit 'Bedrijfsruimten' is in 2017 nieuw toegevoegd aan de Maatregellijst

Aandachtspunten

- Relatief weinig organisaties voeren bedrijfsruimten als activiteit op, mogelijk omdat de activiteit in 2017 nieuw was of omdat het energiegebruik van veel (onverwarmde) bedrijfsruimten, zoals loodsen en opslagruimten, relatief laag is, en voor de meeste organisaties dus niet-materieel.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- De naam van de activiteit is veranderd in 'Bedrijfshallen' om aan te sluiten bij de terminologie die wordt gehanteerd door de overheid.
- De maatregel 'onderzoeken en uitvoeren energiebesparing' is vervangen door een maatregel die aansluit bij de lijst van 'Erkende Maatregelen' voor bedrijfshallen, opgesteld door de overheid. Deze geldt sinds januari 2018 en geven aan welke maatregelen genomen dienen te worden in het kader van de energieplicht.
- Er is een nieuwe maatregel met betrekking tot eigen opwekking van hernieuwbare elektriciteit toegevoegd.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Opsporen perslucht-lekkages			
Niveau A	39	41%	jaarlijkse controle
Niveau B	8	6%	driemaandelijke controle
Onderzoeken en uitvoeren energiebesparing			
Niveau A	28	30%	uitvoeren van maatregelen met TVT minder dan 5 jaar
Niveau B	8	9%	uitvoeren van maatregelen met TVT minder dan 10 jaar
Niveau C	2	2%	uitvoeren van maatregelen met TVT minder dan 15 jaar

2.1.10 MATERIAALGEBRUIK

Deze activiteit is door **54** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

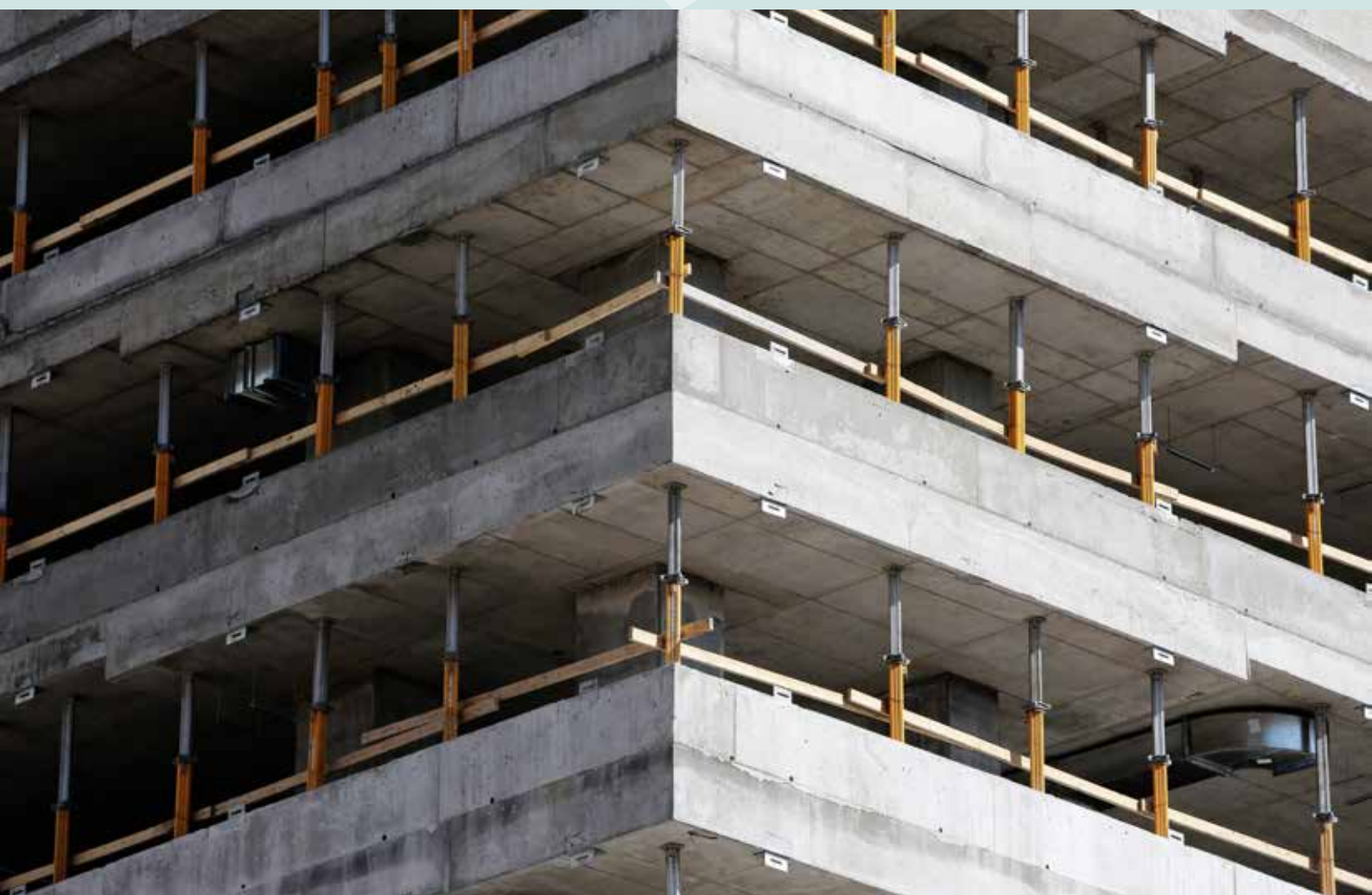
Het percentage bedrijven dat DuboCalc toepast is toegenomen van 40% in 2016 tot 52% in 2017.

Aandachtpunten

- Wellicht kunnen in de toekomst maatregelen aan deze activiteit worden toegevoegd. Bijvoorbeeld uit het Betonakkoord of uit het onderzoek 'op weg naar een klimaatneutrale infra' dat SKAO met TU Delft uitvoert.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- Geen aanpassingen.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Selectie materialen op basis van DuboCalc			
Niveau A	28	52%	CO ₂ -uitstoot weegt mee bij selectie materialen
Niveau B	2	4%	bedrijf stelt eisen aan CO ₂ -uitstoot

2.1.11 AFVAL

Deze activiteit is door **48** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

Omdat een steeds grotere groep organisaties uit de afvalsector deel neemt aan de CO₂-Prestatieladder is in overleg met de sector 'Afval' als activiteit in 2017 toegevoegd.

Aandachtspunten

- Het onderwerp Circulaire Economie krijgt steeds meer aandacht. De afvalsector speelt daarbij een belangrijke rol. Voor deze sector is inzicht in vermeden CO₂-emissies een belangrijke indicator voor de bijdrage aan circulariteit. Op verzoek van de sector is daarom een maatregel over inzicht in vermeden emissies opgenomen.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- De nieuw opgenomen maatregelen zijn door-geproken met vertegenwoordigers van de afvalsector en op basis daarvan is de formulering verbeterd. Twee maatregelen zijn aangescherpt: voor zowel de maatregel 'warmtelevering' als de maatregel 'verlagen energiegebruik mobiele afvalpersen' is niveau B de nieuwe 'standaard' (niveau A) geworden. Dit zijn geen maatregelen die relevant zijn voor alle organisaties in de sector, maar voor de organisaties die het betreft, bleek het 'standaard' niveau te eenvoudig te realiseren.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELN (VERKORT)
Realiseren verkoopbaar secundair materiaal			
Niveau A	32	67%	verkoop secundair materiaal als grondstof
Niveau B	17	35%	verkoop meerdere soorten secundair materiaal als grondstof
Inkoop van hulpstoffen – gebruik van secundaire materialen			
Niveau B	14	29%	gebruikt 2 secundaire materialen als hulpstof
Inzicht in vermeden CO₂ als gevolg van de verwerking van afvalstromen			
Niveau A	11	23%	kwantificering van vermeden ketenemissies voor 80% afvalstromen
Niveau B	5	10%	kwantificering van vermeden ketenemissies voor alle afvalstromen
Niveau C	3	6%	aantoonbare toename van vermeden ketenemissies

2.1.12 WATERBOUW SCHEPEN

Deze activiteit is door **39** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

Als nieuwe maatregel is in 2017 toegevoegd het gebruik van additieven in diesel voor een verbeterde efficiency. De maatregelen 'Terugdringen stationair dieselgebruik' en 'verbeteren brandstofefficiency equipment' zijn beide toegenomen. Ook zijn de aandacht voor SEEMP (Ship Energy Efficiency Management Plan) en voor inkoop van groene stroom bij gebruik van walstroom toegenomen.

Aandachtspunten

- In de sector wordt nu door 7 organisaties ervaring opgedaan met het gebruik van het SEEMP (Ship Energy Efficiency Management Plan) bij tenminste één schip. Verdere uitrol van SEEMP in de sector zou een onderwerp voor een sectorbreed reductieprogramma kunnen zijn.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- De maatregel 'inkoop groene stroom (voor wals-troom)' is aangescherpt, niveau C is verschoven naar 'voorstrevend' (niveau B).
- Als nieuwe maatregel is het gebruik van LNG toegevoegd.

Meest genomen maatregelen

NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELN (VERKORT)
Terugdringen stationair dieselgebruik			
Niveau A	24	62%	gebruikt walstroom of een eigen generator
Niveau B	6	15%	gebruikt altijd walstroom indien beschikbaar
Verbeteren brandstofefficiency equipment			
Niveau A	21	54%	efficiency-indicatoren gedefinieerd en monitoring ingevoerd
Niveau B	6	15%	koppelt deze monitoring ook aan doelstellingen
Stimuleren Het Nieuwe Varen / VoortvarendBesparen			
Niveau A	13	33%	minder dan 50% is op cursus geweest
Niveau B	9	23%	meer dan 50% is op cursus geweest
Niveau C	6	15%	meer dan 80% is op cursus geweest

2.1.13 ICT

Deze activiteit is door **6** organisaties ingevuld.

Veranderingen in 2017 ten opzichte van 2016

Omdat er steeds meer organisaties uit de ICT-sector toetreden tot de CO₂-Prestatieladder is in overleg met deze sector ICT als activiteit in 2017 toegevoegd.

Aandachtspunten

- De meest genomen maatregel bestaat uit het doorvoeren van de Maatregellijst MJA3
- voor de ICT-sector: niveau A (doorvoeren meest relevante procesmaatregelen) wordt door 83% gerealiseerd, niveau B (doorvoeren erkende maatregelen) door 67%.

- Geen van de bedrijven heeft maatregelen genomen met betrekking tot het inkopen van efficiënte hardware of groene cloud-diensten.

Nieuw in de Maatregellijst 2018

- Omdat vrijwel elke (kantoor-)organisatie van ICT apparatuur en cloud-diensten gebruik maakt, zijn twee maatregelen die onder de activiteit ICT vielen verplaatst naar 'kantoren'. Dit betreft aanschaf van efficiënte ICT apparaten en gebruik van groene cloud-diensten.

Meest genomen maatregelen

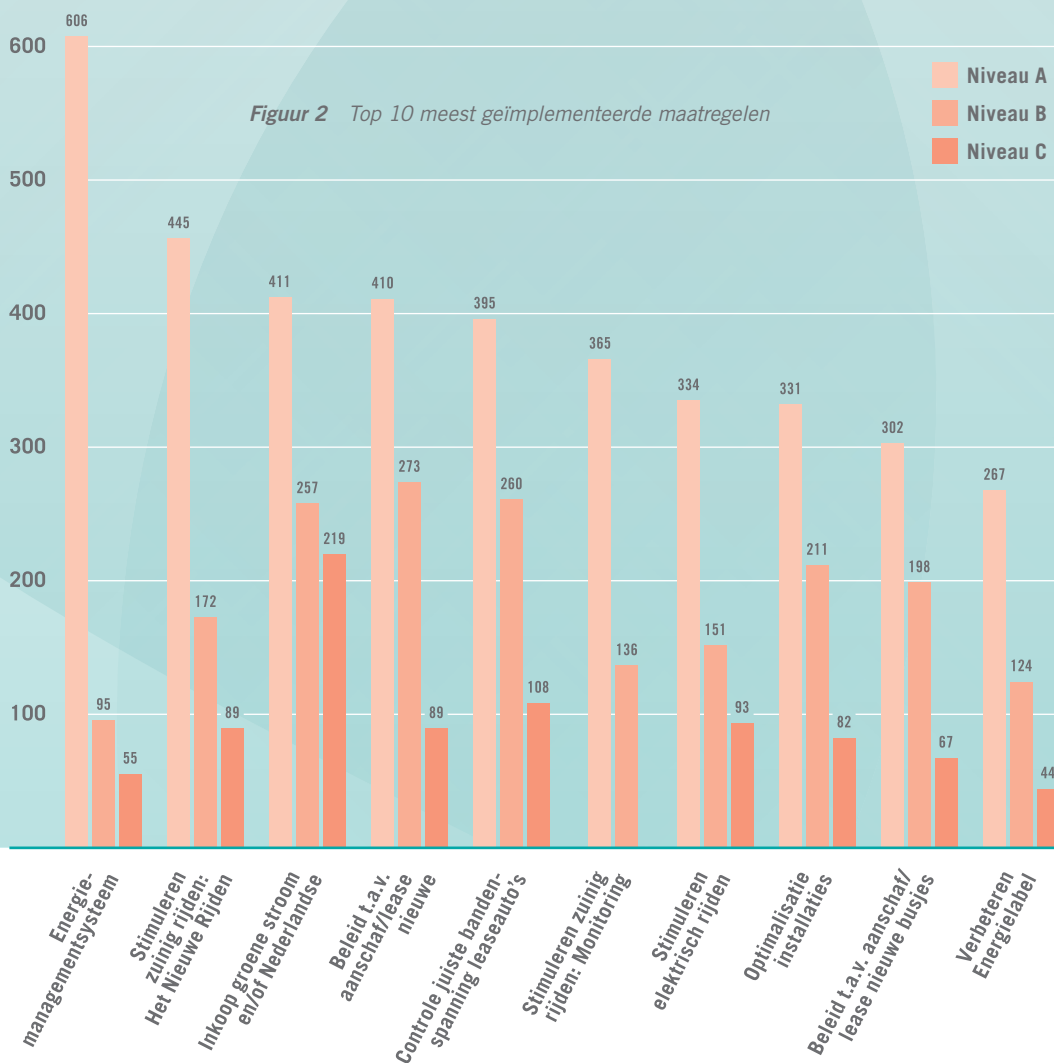
NIVEAU	AANTAL ORGANISATIES	% VAN DEZE ACTIVITEIT	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Doorvoeren van de Maatregellijst MJA 3			
Niveau A	5	83%	doorvoeren meest relevante procesmaatregelen
Niveau B	4	67%	doorvoeren erkende maatregelen
Inkopen efficiënte hardware			
Niveau A	0	0%	aankoop van producten met Energy Star label
Niveau B	0	0%	selectie leveranciers die bij de 1/3 meest duurzame leveranciers horen
Groene cloud voor virtualisatie ICT-omgeving			
Niveau B	0	0%	Keuze Cloud-opslag houdt rekening met CO ₂
Niveau C	0	0%	Keuze Cloud-opslagdienst met groen beleid

2.2 Meest genomen maatregelen en sterkste groeiers

In **figuur 2** is de top 10 van meest geïmplementeerde maatregelen weergegeven. Dit betreft het aantal organisaties dat een bepaalde maatregel genomen heeft. Per maatregel is de mate van implementatie te zien (niveau A, B of C).

In **tabel 1** zijn omschrijvingen van de verschillende maatregelen per niveau te vinden. Zoals te verwachten vallen deze maatregelen allemaal binnen de activiteiten 'Kantoren' en 'Personenmobiliteit'. Dit zijn generieke activiteiten die voor de meeste gecertificeerde bedrijven van toepassing zijn.

In **tabel 2** zijn de maatregelen weergegeven die in 2017 de sterkste groei hebben laten zien in het aantal organisaties dat de betreffende maatregel heeft genomen.

NIVEAU	AANTAL BEDRIJVEN	% VAN TOTAAL	OMSCHRIJVING MAATREGELEN (VERKORT)
Energiemanagement			
Niveau A	606	72%	Jaarlijkse analyse van energierekeningen
Niveau B	95	11%	Meer dan 50% van het opp. heeft gebouwbeheersysteem
Niveau C	55	7%	Meer dan 80% van het opp. heeft gebouwbeheersysteem
Stimuleren zuinig rijden: Het Nieuwe Rijden			
Niveau A	445	53%	Beschikbaar stellen van toolboxes voor alle chauffeurs.
Niveau B	172	21%	Elke chauffeur van een busje heeft cursus gevolgd
Niveau C	89	11%	90% van de chauffeurs (auto & busje) heeft cursus gevolgd
Kantoren: Inkoop groene stroom en/of Nederlandse Garanties van Oorsprong (GvO)			
Niveau A	411	49%	Tenminste 75% van de ingekochte stroom is groen.
Niveau B	257	31%	Tenminste 90% van de ingekochte stroom is groen.
Niveau C	219	26%	Tenminste 98% van de ingekochte stroom is groen.
Beleid t.a.v. aanschaf/lease nieuwe personenauto's			
Niveau A	410	49%	Gemiddelde uitstoot lager dan 150 gr/km
Niveau B	273	33%	Gemiddelde uitstoot lager dan 110 gr/km
Niveau C	89	11%	Gemiddelde uitstoot lager dan 95 gr/km
Personenauto's: Controle juiste bandenspanning leaseauto's			
Niveau A	395	47%	Jaarlijkse controle bij meer dan 50% van de leaseauto's
Niveau B	260	31%	Jaarlijkse controle bij meer dan 75% van de leaseauto's
Niveau C	108	13%	Jaarlijkse controle bij meer dan 90% van alle auto's
Personenauto's: Monitoring brandstofgebruik en terugkoppeling naar bestuurders			
Niveau A	365	44%	Monitoren van brandstofgebruik en jaarlijks feedback
Niveau B	136	16%	Monitoren van brandstofgebruik en 3-maandelijkse feedback
Stimuleren elektrisch rijden			
Niveau A	334	40%	Tenminste één laadpunt bij één kantoor aanwezig.
Niveau B	151	18%	Tenminste één laadpunt bij elk vast kantoor.
Niveau C	93	11%	Alle laadpalen worden gevoed met NL groene stroom
Optimalisatie klimaatinstallaties			
Niveau A	331	39%	Inregelen van klimaatinstallaties van nieuwe gebouwen.
Niveau B	211	25%	Meer dan 50% van het opp. elke 5 jaar ingeregeld
Niveau C	82	10%	Meer dan 80% van het opp. heeft dynamische inregeling
Beleid t.a.v. aanschaf/lease nieuwe busjes			
Niveau A	302	36%	Gemiddelde uitstoot is lager dan 210 gr/km.
Niveau B	198	24%	Gemiddelde uitstoot is lager dan 175 gr/km.
Niveau C	67	8%	Gemiddelde uitstoot is lager dan 147 gr/km.
Verbeteren Energielabel van gebouwen			
Niveau A	267	32%	Gemiddeld Energielabel is niet bekend, of is E, F of G.
Niveau B	124	15%	Gemiddeld Energielabel is B, C of D
Niveau C	44	5%	Gemiddeld Energielabel is minstens A

Tabel 1 Overzicht meest genomen maatregelen

MAATREGEL	ACTIVITEIT	TOENAME 2017	# ORGANISATIES 2017	# ORGANISATIES 2016
Energiemanagementsysteem	Kantoren	159	606	447
Stimuleren carpoolen	Personenmobiliteit	158	158	0
Elektrificeren handgereedschap	Materieel	122	122	0
Optimalisatie klimaatinstallaties	Kantoren	106	331	223
Verbeteren Energielabel	Kantoren	108	267	161

Tabel 2 Maatregelen met de grootste toename in 2017

2.3 Algemene wijzigingen in de Maatregellijst 2018

Naast in de hierboven genoemde specifieke aanpassingen per activiteit in de Maatregellijst 2018 zijn enkele algemene aanpassingen doorgevoerd:

- In overleg met enkele gecertificeerde opdrachtgevers is een nieuwe activiteit ‘aanbesteden’ toegevoegd, met 5 nieuwe maatregelen, bedoeld voor organisaties die aanbestedingen in de markt zetten.
- Er is een nieuwe activiteit ‘organisatiebeleid algemeen’ toegevoegd voor generieke maatregelen die voor elke organisatie toepasbaar zijn, met als maatregel het hanteren van een interne CO₂-prijs of energieprijs. Het hanteren van een interne CO₂-prijs kan een belangrijk hulpmiddel zijn om een

organisatie meer bewust te maken van de consequenties van investeringen op toekomstige CO₂-emissies en helpt om meer toekomstbestendige keuzes te maken. De maatregel ‘selectie onderaannemers op basis van CO₂-bewust certificaat’ is ook naar deze nieuwe activiteit verplaatst, omdat het een beleidsmaatregel voor de gehele organisatie betreft.

- Bij meerdere maatregelen is in de toelichting een definitie van biobrandstof toegevoegd waarin de relatie wordt gelegd met eisen ten aanzien van biobrandstof uit de EU Richtlijn Hernieuwbare energie.
- Bij meerdere maatregelen met betrekking tot ‘inkoop groen stroom’ wordt in de toelichting nu verwezen naar de [toelichting ‘groene stroom’](#) op de website van SKAO.

“De Maatregellijst is zowel hulpmiddel voor positiebepaling als hulp bron bij het vaststellen van een ambitieuze reductiedoelstelling”

— gecertificeerde organisatie

3 BEVINDINGEN MAATREGELLIJST 2017

De Maatregellijst geeft inzicht in de ontwikkeling van de CO₂-reductiemaatregelen die door de organisaties die deelnemen aan de CO₂-Prestatieladder worden genomen. Op basis van de gerapporteerde resultaten en de achterliggende gegevens zijn een aantal bevindingen te noemen over het gebruik en de rol van de Maatregellijst.

ACTIEF GEBRUIK

Ten eerste blijkt dat de Maatregellijst actief wordt gebruikt. Het invullen is verplicht voor deelnemers aan de ladder, dus dat de lijst gebruikt wordt is geen verrassing, maar uit het feit dat ook het aantal genomen maatregelen per organisatie stijgt en er grote aantallen nieuwe maatregelen worden toegevoegd, blijkt dat de lijst op een actieve manier wordt ingevuld.

DE MAATREGELLIJST IS DYNAMISCH

Ten tweede is een stijgende lijn te zien in het niveau waarop individuele maatregelen worden genomen. In vergelijking met 2016, stijgen over de gehele linie de gerapporteerde percentages van de verschillende maatregelniveaus. Vorig jaar en dit jaar zijn de niveaus binnen enkele maatregelen ‘doorgeschoven’, zodat niveau B nu standaard (niveau A) is geworden omdat de meeste bedrijven binnen een activiteit het A niveau hadden bereikt. Hierdoor blijft de Maatregellijst aansluiten bij de praktijk.

MEER MAATREGELLEN GERAPPORTEERD OP PROJECTEN

Ten derde laten de cijfers zien dat het aantal organisaties toeneemt dat maatregelen neemt die zich richten op de uitvoering van projecten. Dit is duidelijk zichtbaar bij de activiteiten ‘Materieel’ en ‘Logistiek & Transport’. Het aantal organisaties dat maatregelen in deze activiteiten neemt groeit veel sterker dan het aantal bedrijven dat deelneemt aan de Ladder. Dat is een teken dat het type maatregelen dat bedrijven nemen zich verbreedt naar andere bedrijfsprocessen.

ONDSCHIEDEND VERMOGEN

Verder ontvangt SKAO van Certificerende Instellingen (CI's) signalen dat de maatregellijst voor hen echt een hulpmiddel is. Zij geven aan dat ze tijdens een audit beter het gesprek kunnen aangaan met de organisaties en hun oordeel over ambitieniveau van besparingsplannen onderbouwen. Bedrijven kunnen duidelijker aantonen op welke vlakken ze voorloper zijn en CI's hebben een referentie om dat te beoordelen. Daarmee helpt de Maatregellijst om het onderscheidend vermogen van de Ladder te versterken.

4 TOEGEVOEGDE WAARDE VAN DE MAATREGELLIJST

Sible Schöne, Programmadirecteur SKAO

Binnen de CO₂-Prestatieladder wordt de Maatregellijst sinds 2015 gebruikt. In dit hoofdstuk gaan we allereerst in op de toegevoegde waarde van de Maatregellijst binnen de systematiek van de ladder. Aansluitend gaan we in op de relatie van de Maatregellijst tot de lijst met 'Erkende Maatregelen' die door het Ministerie van IenW is opgesteld als invulling van de energiezorgplicht (onderdeel van de Wet Milieubeheer) en de maatregellijsten die in het kader van de Meerjarenaafspraken (MJA's) zijn opgesteld.

De toegevoegde waarde van de Maatregellijst binnen de CO₂-Prestatieladder

De Maatregellijst heeft binnen de ladder een aantal belangrijke functies:

- De Ladder vraagt organisaties om een reductie-doelstelling te kiezen die ambitieus is gezien de eigen situatie van het bedrijf en die vergelijkbaar is met die van sectorgenoten. Door de invulling van de Maatregellijst krijgt een bedrijf een goed beeld of het een koploper, een middenmoter of een achterblijver is. Ook de certificerende instelling kan dankzij de Maatregellijst een veel beter beeld krijgen van de relatieve positie van een bedrijf, de reductie-ambities en -plannen, in vergelijking met die van sectorgenoten;
- De Maatregellijst biedt concreet inzicht in de vraag of een bedrijf permanent werkt aan CO₂-reductie. Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling geeft de Maatregellijst de organisatie en de certificerende instelling een hulpmiddel om de voortgang van het plan van aanpak te toetsen.
- De Maatregellijst werkt in de praktijk als inspiratiebron om te zoeken naar praktische maatregelen die bedrijven kunnen nemen;
- De Maatregellijst is zo opgezet dat de ingevulde gegevens van organisaties anoniem in een database terechtkomen, zodat het mogelijk is het gebruik van de Maatregellijst te monitoren. Daardoor weet SKAO welke maatregelen wel (en niet) genomen worden en welke ontwikkeling er zit in de implementatie van maatregelen;
- Jaarlijks vindt een update van de Maatregellijst plaats, op basis van wat er in het voorafgaande jaar ingevuld is. Hierdoor verschuiven de ambitieniveaus: een maatregel kan het ene jaar 'B vooruitstrevend' zijn en het volgende jaar 'A Standaard'. Ook komen een aantal maatregelen die organisaties zelf hebben toegevoegd in de Maatregellijst. Hierdoor blijft de lijst actueel en aansluiten bij de praktijk.
- De Maatregellijst speelt ook een grote rol kennisontwikkeling en kennisdeling, een belangrijke invalshoek van de Ladder. Vanaf niveau 3 moeten alle bedrijven aantoonbaar deelnemen aan activiteiten, die hen helpen nieuwe CO₂-reducerende maatregelen te nemen. Grote bedrijven moeten op niveau 4 aantoonbaar een programma hebben dat leidt tot een nieuwe maatregel en op niveau 5 een programma gericht op kennisdeling over specifieke maatregelen uit de Maatregellijst.

De relatie van de CO₂-Prestatieladder tot overheidsbeleid

In het kader van het Energieakkoord zijn voor inmiddels 19 bedrijfstakken lijsten met 'Erkende Maatregelen' ontwikkeld. Een bedrijf dat de maatregelen uit deze lijst heeft genomen, voldoet hiermee aan de verplichting uit de Wet Milieubeheer dat een bedrijf alle maatregelen met een terugverdientijd tot vijf jaar moet nemen. De lijsten met 'Erkende Maatregelen' concentreren zich met name op het warmtegebruik en het elektriciteitsgebruik van de apparatuur in de bedrijfsgebouwen. Daarbij wordt gekozen voor een gedetailleerde beschrijving van alle afzonderlijke maatregelen. De lijsten met 'Erkende Maatregelen' verschillen daarmee op vier punten van de Maatregellijst van de ladder:

- Ten eerste zijn deze lijsten qua reikwijdte beperkter dan de Maatregellijst van de CO₂-Prestatieladder. De laatste richt zich naast kantoren en bedrijfshallen op een breed scala aan thema's, zoals aanbesteden, advies, afval, de bouwplaats, logistiek en transport, materiaalgebruik, materieel, onderaannemers en leveranciers, personenmobiliteit, scope 3 emissies en schepen.
- Ten tweede is de Maatregellijst van de ladder voor kantoren en bedrijfshallen minder gedetailleerd dan de lijsten met 'Erkende Maatregelen'. Waar de lijsten met erkende maatregelen apart kijken naar zaken als spouwmuurisolatie, de Hr-ketel, weersafhankelijke regelingen, tijdschakelaars en dergelijke, kiest de Maatregellijst van de ladder voor bredere categorieën zoals de verbetering van het energielabel of de aanwezigheid van een energiemanagementsysteem, waar de meer gedetailleerde maatregelen deel van uitmaken
- Een derde belangrijk verschil is dat de ladder organisaties stimuleert te focussen op de meest materiële emissies. Dit zijn emissies die voor de betreffende organisatie het meest omvangrijk zijn. Gecertificeerde organisaties concentreren zich bij het nemen van maatregelen op deze emissies.
- Een vierde verschil is dat de ladder geen maatregelen verplicht stelt, maar eist dat organisaties een ambitieuze doelstelling kiezen, aantoonbaar werken aan reductie van de materiële emissies en hierin continue verbetering laten zien.

In de Maatregellijst van de CO₂-Prestatieladder zijn maatregelen opgenomen die verwijzen naar de implementatie van de lijst met 'Erkende Maatregelen'. Bij kantoren en bedrijfshallen staat de maatregel dat een bedrijf de maatregelen uit de erkende lijst neemt als

standaardmaatregel op de lijst. Ook is de implementatie van onderdelen van de MJA3 Maatregellijst voor ICT als maatregel toegevoegd.

Puur formeel gezien kun je dus concluderen dat het niet zeker is dat een organisatie met een laddercertificaat geheel voldoet aan de 'Erkende Maatregelen'. Door een Certificerende Instelling wordt daar niet op getoetst. Uitgangspunt voor de CO₂-Prestatieladder is wel dat organisaties voldoen aan wettelijke verplichtingen, daar heb je geen Ladder voor nodig. En juist op dit punt mag je verwachten dat gecertificeerde organisaties hun zaken op orde hebben. Bij het opstellen van de Maatregellijst zijn we daarvan uitgegaan. Individuele 'Erkende Maatregelen' als spouwmuurisolatie of toepassen LED verlichting staan daarom niet op de Maatregellijst.

Daar staat als belangrijke meerwaarde van de Ladder tegenover dat voor veel Ladderbedrijven de meest materiële emissies zich juist 'buiten de deur' afspelen, in projecten bij de klant of onderweg. Via het activiteitenbesluit heeft de overheid daar geen grip op, terwijl de Ladder daar de grote winst boekt.

Ondernemingen met meer dan 250 FTE of een jaaromzet van € 50 miljoen of meer moeten voldoen aan de energie-audit verplichting van de Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED). Het gaat daarbij met name om bedrijven die deelnemen aan de Meerjarenafspraken energie-efficiëntie. Het Laddercertificaat vanaf niveau 3 kan gebruikt worden als onderdeel van de bewijsvoering dat een bedrijf voldoet aan de verplichting van een energie-audit.

De meeste bedrijven die deelnemen aan de CO₂-Prestatieladder blijven onder de gestelde grenzen. Ze hoeven niet te voldoen aan de energie-audit verplichting van de EED en vallen niet onder een MJA. Alleen in de MJA Asphalt, MJA ICT en MJA Railsector is er overlap met Ladderbedrijven.

Voor de bedrijven die wel onder een MJA vallen is de scope van de CO₂-Prestatieladder en de Maatregellijst veel breder. De MJA afspraken richten zich op specifieke sectoren en op het energiegebruik in de productieprocessen van die sectoren. De CO₂-Prestatieladder richt zich onder andere ook op kantoren en mobiliteit.

Samenvattend kunnen we stellen dat de Maatregellijst er toe heeft bijgedragen dat de Ladder zich heeft ontwikkeld tot het belangrijkste, onafhankelijke, professionele CO₂-managementsysteem van Nederland, waarbij ook ambitieuze doelstellingen gezet worden. Uit

twee wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat er bij gecertificeerde organisaties jaarlijks 3,2 % CO₂-reductie behaald wordt, tegenover een 1,6% landelijk gemiddelde. Organisaties met een Laddercertificaat reduceren dus twee keer zo snel CO₂ dan het gemiddelde.

Op grond van bovenstaande vergelijking met het bestaande overheidsbeleid zouden wij ervoor willen pleiten de Ladder een grote rol gaat spelen in het klimaatbeleid. Dat kan op de volgende wijze vorm worden gegeven:

- Alle middelgrote en grote bedrijven en organisaties moeten beschikken over een professioneel CO₂-managementsysteem, dat aantoonbaar leidt tot extra CO₂-reductie. Het is noodzakelijk dat zowel bedrijven als (overheid)organisaties inzicht krijgen in hun CO₂-footprint, stapsgewijs nieuwe maatregelen nemen, hun invloed in de keten leren gebruiken en samenwerken aan kennisdeling en innovatie.
- Het laddercertificaat is van directe waarde voor bedrijven en organisaties die aan overheidseisen op het gebied van energie en CO₂-reductie moeten voldoen:
 - In het kader van het Energieakkoord wordt momenteel gewerkt aan een uitwerking van de eis uit de wet Milieubeheer dat bedrijven alle maatregelen moeten nemen met een terugverdiendtijd tot vijf jaar. Wij willen ervoor pleiten dat het laddercertificaat op niveau 3 kan gelden als bewijsmiddel;
 - Een laddercertificaat op niveau 4 of 5 kan in de praktijk gelden als alternatief voor deelname aan de MJA Energiebesparing. We zien nu al dat bijvoorbeeld ICT-bedrijven die meedoen aan de MJA en de CO₂-Prestatieladder twee keer vrijwel hetzelfde doen.

COLOFON

Dit document is tot stand gekomen op basis van de gegevens in de Maatregellijst database per 1 januari 2018.
Tekst en analyses: Vincent Swinkels en Bart van der Ree, SQ Consult, in opdracht van SKAO
Grafisch ontwerp: Autobahn

Uitgave: Maart 2018

Dit document staat niet op zichzelf. Zie ook onze website www.skao.nl voor meer informatie over de CO₂-Prestatieladder, SKAO, de laatste versie van het Handboek, brochure en een overzicht van alle gecertificeerde bedrijven en opdrachtgevers.

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.